

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 11. АПРИЛА 1895.

ГОД. XX.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 39.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака представа, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

НЕРВОЗНЕ ЖЕНЕ.

Данас се приказују у нашем позоришту „Нервозне жене.“

Кад сам тај комад гледао први пут на француској позорници, мени су непрекидно на ум падали ови стихови из „Горског Вијенца“:

„Бјеше ми се снаха помамила
без путах је ништа одржати,
отвара' јој књиге на пророке:
неки каже: „Сплел је мађије.“
Свуд је води по манастирима,
и чита' јој масла и бденија :
куми врага у све манастире
да остави снаху Анђелију,
куми врага — ништа не помаже ! —
те ја узми троструку канцију, —
ужени јој у месо кошуљу, —
враг утече некуд без обзира,
а оздрави снаху Анђелија.

Ови су ме опет стихови навели да мислим, кроз колико фаза мора друштво да прође само за то, да жена — опет остане једна и иста: нервозна до зла Бога, а тај се бес данас крсти различитим именима, али је узрок исти као и пре толико векова, и није никакво чудо, што прост човек, здраве памети, какав је био Вук Мандушић, није могао то друкчије објаснити, него као да је „враг“ ушао у њу. Може човек бити пун дobre воље да је разуме, да јој помогне, па да му ипак остану ови покушаји без успеха, док не дохвати троструку канцију. И људи прибегавају истом средству данас, ком је Мандушић принуђен био да приђе. Само је разлика у томе, што се данас канција претворила у друга племенитија средства, али су она исто тако екстремна и еквивалентна класичкој канцији. И признајете са мном заједно да Блум и Тоше, француски писци „Нервозних

жена,“ нису слутили, да је пре њих постојао неки Вук Мандушић, који је био тако исто тврдо награјисао са снахом, као што су они са нервозним Францускињама. Писце, дакле, не може нико обедити, да су плагијатори, у толико пре, што ретко који човек да није био сведок овако дирљивих сцена. И Његов је хтео да изнесе: како се и у Црној Гори, налази та благодет.

Та необјасњива женска ћуд је главна идеја у овом комаду, и писци су, као представници људи, желели, да овај комад израде више као одбрану од напасти, која сваког човека може снаћи. Јер то питање ваља решити на овај начин: узети га као смешну епизодицу домаћег живота, иначе, ако се узме озбиљно, човек се мора забринути. Сваки би био рад да избегне овакву судбину и због тога би му избор жене био веома тежак. Желећи да га не снађе оно, што се апсолутно не да предвидети ни погодити а још мање отклонити: човек рескира, да нападне на загонетку, која се не може решити. То значи тражити камен мудрости онда, кад ваља тражити жену, а допустићете, да је тада време веома незгодно за решавање — тих филозофских задатака.

Нервозност, та болест нашега века, која служи за подлогу овој комедији, већ по себи је доста смешна ствар и није ни мало неприродна. Све се то могло догодити, што се догодило у комаду, само што су писци ствар мало потенцирали, пошто нису описивали пистинит догађај, него писали комад да би се допао публици.

Успеха увек имају комади те врсте на свакој позорници, ако се добро прикажу. Као што у механизму таквог комада лежи сва комичност, тако и успех његов зависи од тога, хоће ли

га приказивачи извести онако, као што треба да се изводе комади те врсте.

Све сцене морају бити хитро одигране, а драмози живо изговорени.

Од веома занимљивог и смешног комада,

глумци могу развлачењем и муцањем начинити досадну комедију, где човек може сит да се наплаче, које од једа, а које од малтретирања.

Надамо се да то у нас, приликом данашњег приказа тога комада, неће тако бити!

Spectator.

ХИСТИКИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Сеоска лола“), позоришна игра у 3 чина, с певањем и играњем, написао Е. Тот, за српску позорницу увесио С. Дескашев, — представљана је у недељу 26. марта са пуно успеха. А и како да не буде успеха, кад је писац прпао градиво своје из народа а баш народу је и приказан, па још Марковић у насловној улози. Управа добро ради, што води рачуна о недељној публици и даје јој комаде, које њој годи и које је за њу, па и о укусу нашем, што негује пеему много више него до сада. Тако држање управе и дар и вољност наших глумаца дигли су наше позориште толико, да ми можемо данас рећи, да имамо позориште, да имамо уметнике, добисмо је и дивну зграду; сад би само још требало, да се и фонд оснажи и осигура, па онда да нас види Бог. Горића глума није баш Бог зна шта, износи се у њој, што се нама и не свиђа, карактери нису скоро никакви — наш „Бидо“ је поред свих недостатака својих много боли — па ишак се радо гледа, јер је зачињен — песмама. Марковић дивно пева, пева с осећајем, с разумевањем, а симпатични глас му је све јачи, па и као глумац је г. Марковић јако напредовао или га гледали у народним глумама или у салонским. Евала му! Опазили би само нешто овом приликом. Ми спадамо у оне, којима није позориште само разоноде ради, него гледамо у њему баш школу за сваког. Кад хоћемо да поучени из њега излазимо, онда ваља да нам је и језик на позорници чист и коректан. Наш се репертоар састоји већином из превода, ти преводи ваља да су српски без туђинштице. У Мађара има народна пословица „sok lásd disznót győz“, у „Сеоској лоли“ чујемо Крадића, где вели „Та дабоме, многе гуске и вука савладају“. Зар је то лепше од нашег „два лоша убише Милоша“. По статуту постоји у управи позоришни уметнички одсек, том би одсеку ваљало поверили

преглед целог репертоара, да исправи и поправи где шта за добро нађе, пак ће нестати оних многих германизама и иних туђинштава, те ће се са позорнице слушати само леп, чист, овејан, слатки српски језик. При крају ових редака не треба да не споменем, да је и каса била и тог вечера задовољна, као и до сад. Ова је година добро почела, почела је у пркос прегрдним издаватцима са — суфицијом. Новосађани показаше и овом приликом, да маре за своје народно позориште. Дао Бог, угледала се на њих и друга наша места!

J.

(„Границар“), позоришна игра у 3 чина, с певањем и играњем, од Ј. Фрајденрајха, за позорницу увесио А. Ђаџић, музика од А. Максимовића. Приказана 6. (18.) априла о. г.

Кад метнемо руку на срце, морамо признати, да ми Срби немамо од Србина написано позоришно дело из сеоског живота народа нашег, које би и по оригиналности и по драмском склопу заузимало такво место у књижевности нашој, какво место заузимају многа позоришна дела у Мађара па и у Хрвата. „Наши сељани“ од Мите Поповића шаблонски је посао, „Поц Доброплав“ од П. Адамова није чист оригинал, „Границаре“ и „Сађурицу и шубару“ нису написали Срби, а остала дела, која стално живе на позорници нашој, прерађена и посрబљена су, те тако опет нису српски оригинални. А градива би било у народу нашем. То показују многе приповетке, веће и мање; па кад се живот народа српског може приказати у приповеди, зашто се не би могао и у драми. Но ту није народ наш крив, већ писци, којих за ту струку нема. Па кад се већ надамо, да ће временом бити и писаца романа из сеоског живота народа, зашто да се онда и не надамо, да ће се временом појавити и који писац драме а из сеоског живота народа српског.

„Границари“ су старо дело. Нећу рећи, да је фабула богзна како оригинална, али је радња

жива а пре свега су типови тако згодни и морал је тако јасан, да ће то дело у свако доба од говарати позиву свом.

Приказ је био врло добар. Гђа Т. Лукићка (Маца), гђа М. Марковићка (Каролина), г. г. Спанић (Андија), Добриновић (Грга), Васиљевић (Сава Чујаћ) били су одлични, тако исто и остали чланови, који су имали мање но опет значајније улоге.

У позоришту су били као гости домаћинови у једној ложи његовој и мила вам браћа из Црне Горе, који су дошли амо, да буду на представи „Балканске царице“.

М. С-ћ.

СИТИЦЕ.

(Шаптач.) Немачки либретиста Камило Валцел, познат под именом Ф. Цел, који је пре кратког времена умро, написао је мало пре своје смрти хумористичну позоришну студију. У њој изврси Валцел као добар познавалац позоришта и глумачког света, овако карактерише шаптача:

У позоришту је шаптач међу онима, који су неопходно потребни, најпотребнији! На његов знак пазе невидљиве силе иза кулиса, он зна тачно, кад је време, да се окрене листаћи! На његову реч претвара се рај у пакао, црква у карташницу, предњи део куће у стражњи део! Шаптач је управо душа, дух дубине, анђео-спаситељ на свакој позорници; он је пророк, јер он све говори у напред; он говори из потаје па опет није сплеткаш, доставља гласове, па опет није лажа. Он зна, шта ће људи рећи пре него што уђу; он дошантава невиним девојкама тугаљиве речи, које оне морају да послушају, уваженим дамама сме он да рекве увијених речи па да оне не порумене.

Ако добро врши свој занат, он има добар глас, па опет нема код позоришта никог, који за њим не говори. Сви морају да га слушају, ко не иде за њим тај је изгубљен, ко се на њега ослони, може бити сигуран, да није остављен. Шаптач је у помоћи сваком, ко запне; он осекољава јунаке, потномаже најбогатије очеве, чува наизве од сигурног пада и налази за љубавнике праву реч на правом месту. Што гледаоци у партеру држе за румен младости и невиности — он то види из близу — то је штампака. Красни облици, сијна људска снага — за њега је вата; он зна, да у бујним власима Гретиним нема ни једне праве косе! Кад се пуха дворница диви ножицама примадониним, види он на њима жуљеве, који су мучно притиснути Вакс-мутовим котурићима против жуљева! Његово мишљење о људима није добро; та он се дружи скоро само с таким људима, који су мало учили а много заборавили! Публика на пољу се смеје, плаче, изазива приказиваче — јединога пак, који никад није изашао из своје улоге, који је

сваком говорио по вољи — шаптача се не сећа нико! Па с тога и посматра он свет само леђима. Он се стара само за око, што је пред њим, а не за оно, што је за њим. Од публике пак не захтева он ништа, до ли — то му је иста особина као и у лепих жена — да се каже: „Најбољи је шаптач онај, који се најмање чује.“

(Кћи љубави.) (Легенда.) Љубав је родила кћер. Так што је дете дошло на свет, порасло је, под нежним миловањем срећне мајке, велика девојка. И та девојка подиже руке и вис. Из њених очију засија необична ватра, а дивља, страсна туга изађе из њених уста: „За што не могу да вас дохватим, ви сјајне звезде? За што немам крила, крила, која би ме до вас узела? Па она брда тамо, омотана плавим велом! Кад ћу се попети на њихов врх, да одатле видим земљу у свој њеној лепоти? Та ја имам само две ноге, као сваки човечји створ, и требала би ми читава вечност, да доспем до њих!“

„Зар ја нисам твоја кћи божанствена мајко?“ — окрену се девојка с прекором оној, која је родила. „Ако сам твоје дете, онда иди, моли Господара света, нека ми поклони хиљаду крила, хиљаду руку и хиљаду ногу. Погледај само, ја растем сваког минута у бесконачност, али ипак звезде не могу да дохватим, свет не могу да обгрлим овим мојим кратким рукама, а ако пређем само једно парче пута, ноге ме заболе, ја морам да седнем, морам да се одмарам!“

И девојка покрије рукама своје, сузама оквашено лице. „Боље да ме ниспни родила, мајко“, — уздисала је она. „Са чежњом си ме очекивала, чежњом си ме назвала, а ја ћу умрети од туге, ако се моја чежња не испуни.“

Мајци хтеде да препукне срце, слушајући туговање своје миље кћери, за то паденичице пред престо Свевишића а и преклињаше: „Господе, подај мојој несрћеној кћери хиљаду крила, хиљаду руку и хиљаду ногу, иначе ће ми умрети!“

И, та будаласта жеља би испуњена. Кћи љубави, Чежња, доби хиљаду руку, хиљаду крила и хиљаду ногу, али ипак и сад седе и крије рукама уплакано лице; јер оно, што је она сматрала као средство за цел, смета њеном крећању. С хиљаду крила хтела је она да се жури за предметима своје чежње, с хиљаду ногу да трчи за њима, а са хиљаду руку да их обухвати; али не може ни с места да се макне, мора да чека да когод сам до ње дође. То је казна за њену ирекомерну жељу. Љубав је и данас она иста нежна мати, и сад она мази своје ожалошћено дете, за то оно и расте у бескрајност, и биће јој увек на досади. Али шта је живот без љубави, а ко би могао презирати њену кћер, Чежњу!

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРНИШТВО.

39. Представа.

У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ.

Ван претплате.

У Новоме Саду, у уторак 11. (23.) априла 1895.

ПРВИ ПУТ:

НЕРВОЗНЕ ЖЕНЕ.

Комедија у 3 чина, написали Ернест Блум и Раул Тоне, с француског превела Станка Ђ. Глишићева. — Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Оскар Шаплу	— — — — —	Тодосић.	Антонина	— — — — —	С. Вакаловићка.
Ронжибо	— — — — —	Спасић.	Фелисија	— — — — —	З. Туршићева.
Шамоазел	— — — — —	Добриновић.	Ифигенија	— — — — —	Љ. Душановићка
Слуга из клуба	— — — — —	Станковић.	Ана	— — — — —	Д. Весићева.
Господин што промукло говори	Душановић.	Јулија	— — — — —	К. Жикићка.	
Господин	— — — — —	Жикић.	Клариса	— — — — —	Д. Туцаковићева.
Сидонија	— — — — —	Ј. Весићева.	Госпа	— — — — —	М. Тодосићка.
Елвира	— — — — —	Д. Васиљевићка.	Вишне купаца (господа и госпође).	— Догађа	
			се у Паризу.		

Први чин: код Ронжибова. — Други чин: у Шаплуовом дућану. — Трећи чин: код Ронжибова.

Војнички свирачки збор 70-те варадинске пешачке пуковније свираће ове комаде:

1. Арија из опере: „Севиљски берберин“ од Доницетија. — 2. Валцер „Ein- und Ausreden“ од Хлавача. — 3. Потпурни о српским народним песмама, од Чижека. — 4. „Пролетњи снови“, идила од Глајснера.

Како преговори који су вођени са различитим местима због примања позоришне дружине нису имали успеха; приморано је наше позориште, по одлуци управнога одбора, овде остати и још пет представа дати, и то све ван претплате.

Ко од наших поштованих претплатника жели своју ложу или своја места и за ову представу задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у књижари браће М. Поповића најдуже до 11 сахата пре подне. Претплатници добијају ложу своју или места своја по претплатној цени.

Улазнице могу се добити у књижари браће М. Поповића од 9—12 сахата пре подне и од 3—5 сахата после подне и после на каси.

Почетак тачно у $7\frac{1}{2}$ свршетак у $10\frac{1}{2}$ сахата.